

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

ГНАТЕНКО ЄВГЕНІЙ ЮРІЙОВИЧ

УДК 330.341.1:631.15

**ІННОВАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА**

08.00.03 «Економіка та управління національним господарством»

Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Київ – 2019

Дисертацією є рукопис

Роботу виконано в Національному університеті біоресурсів і природокористування України Міністерства освіти і науки України

Науковий керівник доктор економічних наук, професор
Єрмаков Олександр Юхимович,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України,
завідувач кафедри економіки праці
та соціального розвитку

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, доцент
Новак Інна Миколаївна,
Уманський національний
університет садівництва,
професор кафедри менеджменту

кандидат економічних наук
Мельник Ольга Іванівна,
Миколаївський національний
аграрний університет,
доцент кафедри фінансів,
банківської справи та страхування

Захист відбудеться «10» травня 2019 року о 14⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.004.01 у Національному університеті біоресурсів і природокористування України за адресою: 03041, м. Київ, вул. Героїв Оборони, 15, навчальний корпус № 3, кімната 301

З дисертацією можна ознайомитися у науковій бібліотеці Національного університету біоресурсів і природокористування України за адресою: 03041, м. Київ, вул. Героїв Оборони, 13, навчальний корпус № 4, кімната 41а

Автореферат розіслано «08» квітня 2019 року

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

О. П. Гоголя

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Ефективне функціонування вітчизняного аграрного сектору, насамперед, формує продовольчу безпеку України, а також є запорукою успішного соціально-економічного розвитку держави. Це потребує, своєю чергою, належного інноваційного забезпечення сільських виробників. Однак, у сучасних реаліях ринкового господарювання аграрний сектор економіки країни та сільськогосподарське виробництво зокрема перебувають у складних та невизначених умовах щодо переходу галузі на інноваційний вектор розвитку. Хоча наявний світовий та набутий вітчизняний досвід переконливо свідчить, що ефективний розвиток аграрного сектору економіки не можливий без переходу до інноваційної моделі розвитку. Тому пошук ефективних шляхів інноваційного забезпечення сільськогосподарського виробництва та їх ефективна реалізація є надзвичайно актуальним питанням сьогодення.

Теоретичні та методичні засади розвитку і функціонування інноваційної діяльності сформовано у наукових працях класиків економічної теорії, зокрема: Х. Барнета, Є. Вітте, Дж. Даннінга, П. Друкера, М. Д. Кондратьєва, С. Кузнеця, Дж. Лернера, А. Лундвалла, М. Портера, Б. Санто, Р. Солоу, М. І. Туган-Барановського, Й. Шумпетера, С. Штерна, А. Яффе та інших дослідників.

Сучасні проблеми інноваційного розвитку в Україні знайшли відображення у працях О. І. Амоші, Л. Л. Антонюка, В. М. Гейця, Б. В. Гриньова, С. М. Ілляшенко, С. В. Князя, О. П. Косенко, О. Є. Кузьміна, П. А. Орлова, П. Г. Перерви, В. П. Семиноженка, Л. І. Федулової, Н. І. Чухрай та ін. Щодо аграрного сектору вітчизняної економіки, то питанням його інноваційного забезпечення присвячено дослідження В. Г. Андрійчука, С. А. Володіна, В. П. Галушко, О. Д. Гудзинського, О. І. Дація, А. Д. Діброви, О. Ю. Єрмакова, М. М. Ільчука, С. М. Кваші, М. І. Кісіля, О. О. Красноруцького, М. Ф. Кропивка, Ю. О. Лупенка, М. Й. Маліка, О. І. Мельник, І. М. Новак, О. Л. Попової, П. Т. Саблука, М. П. Талавирі, Л. В. Шинкарук, О. Г. Шпикуляка, О. М. Шпичака та ін.

Роботи зазначених авторів формують науковий базис щодо інноваційного забезпечення розвитку сільського господарства країни. Проте, в сьогоденних мінливих умовах ринкового господарювання підсилюється необхідність розроблення й обґрунтування організаційно-економічних механізмів формування та реалізації інноваційної політики розвитку сільськогосподарського виробництва в Україні.

Отже, актуальність, теоретична та практична значимість відповідних питань і недостатнє їх висвітлення у наукових працях вітчизняних і зарубіжних вчених зумовили вибір теми дисертації, визначили її мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано відповідно до плану науково-дослідних робіт Національного університету біоресурсів і природокористування України за темами: «Вдосконалення організаційно-економічного механізму господарювання в агропромисловому виробництві» (номер державної

реєстрації 0106U007383) та «Наукові засади ефективного господарювання в агропромисловому виробництві» (номер державної реєстрації 0116U001708), у межах яких автором запропоновано організаційно-економічні заходи щодо інноваційного забезпечення розвитку сільськогосподарського виробництва.

Мета та завдання дослідження. Метою дисертації було обґрунтування теоретичних і методичних засад та розроблення практичних рекомендацій щодо інноваційного забезпечення сільськогосподарського виробництва як передумови сталого розвитку аграрного сектору в мінливому ринковому середовищі.

Відповідно до обґрунтованої мети поставлено та вирішено такі завдання:

- узагальнити і поглибити економічну сутність, наукове значення та особливості інноваційного забезпечення розвитку сільськогосподарського виробництва на основі теоретичних здобутків українських і зарубіжних вчених як наукового-інформаційного підґрунтя для ефективного розвитку аграрного сектору;

- обґрунтувати методичні підходи до формування інноваційного забезпечення сільськогосподарського виробництва як складової ефективного розвитку аграрного сектору національної економіки у ринковому середовищі;

- дослідити сучасний стан і тенденції розвитку сільськогосподарського виробництва України для визначення основних напрямів удосконалення галузевого інноваційного забезпечення;

- оцінити сучасний рівень науково-освітнього та інноваційного забезпечення національної економіки та аграрного сектору України для створення системи затребуваного інноваційного забезпечення з метою прийняття обґрунтованих управлінських рішень;

- здійснити економічну оцінку інноваційного потенціалу аграрного сектору України та обґрунтувати стратегічні пріоритети забезпечення інноваційного розвитку сільськогосподарського виробництва;

- вдосконалити організаційно-економічний механізм інноваційного забезпечення сільського господарства України, що сприятиме прискоренню розвитку аграрного сектору та зростанню ефективності його функціонування;

- розробити та обґрунтувати науково-практичні пропозиції щодо концептуальних засад формування конкурентоспроможної інноваційно орієнтованої агровиробничої кластерної моделі як передумови реалізації концепції переходу України до збалансованого розвитку за активної участі державних інституцій.

Об'єкт дослідження – процес формування системи інноваційного забезпечення розвитку сільськогосподарського виробництва як складової аграрного сектору національної економіки.

Предмет дослідження – сукупність теоретичних, методичних і практичних аспектів інноваційного забезпечення розвитку сільськогосподарського виробництва України.

Методи дослідження. Теоретико-методичною основою дисертації слугували системний підхід до вивчення економічних явищ і процесів, базові положення економічної теорії, наукові праці вітчизняних і зарубіжних вчених

із питань інноваційного забезпечення розвитку сільськогосподарського виробництва.

Під час дослідження було використано як загальнонаукові методи, так і спеціальні, зокрема: діалектичний – для узагальнення теоретичних і методичних засад з наступною їх апробацією в процесі інноваційного забезпечення та формування інноваційної моделі сільськогосподарського виробництва; монографічний – під час всебічного й глибокого вивчення окремих явищ, процесів та виявлення причинно-наслідкових зв'язків їх розвитку; абстрактно-логічний – у процесі здійснення теоретичних та методичних узагальнень, формування висновків та рекомендацій; економіко-статистичний – для оцінки сучасного стану інноваційного забезпечення сільськогосподарського виробництва та тенденцій його розвитку; статистично-графічний – для означення закономірностей і відповідностей у формуванні ефективності інноваційного забезпечення сільськогосподарського виробництва через співставлення результатів минулого з сучасним, а також тенденцій та факторів, що зумовлюють відповідні результати; рейтингових оцінок – під час комплексної діагностики інноваційного розвитку сільськогосподарського виробництва; кластерного аналізу – для економічної оцінки рівня інноваційного потенціалу аграрного сектору регіонів України; моделювання – у процесі формування авторського бачення становлення інноваційної моделі розвитку аграрного сектору економіки.

Інформаційною базою дослідження слугували законодавчі та нормативно-правові акти України, офіційні матеріали Міністерства аграрної політики та продовольства України, інформаційно-аналітичні матеріали Державної служби статистики України, дані первинного обліку результатів діяльності підприємницьких структур та наукових організацій, наукові праці вітчизняних і зарубіжних вчених, періодичні видання, ресурси інформаційної мережі Internet, результати власних досліджень, спостережень і розрахунків. Розрахунки здійснювалися за допомогою програмних пакетів Microsoft Excel та Statistica 10.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в обґрунтуванні й розробленні теоретико-методичних положень і практичних засад інноваційного забезпечення розвитку сільськогосподарського виробництва. Основними результатами дослідження, що містять наукову новизну, є такі:

удосконалено:

– методичні підходи щодо економічної оцінки рівня інноваційного забезпечення сільськогосподарського виробництва України, спроможності, можливостей і готовності аграрного сектору до інноваційної діяльності, що передбачає формування системи показників та індексів оцінювання інноваційного потенціалу з використанням удосконаленої методики та алгоритму проведення кластерного аналізу. Останній дозволяє визначити основні напрями трансформації інноваційного сільськогосподарського виробництва і встановити потенційно перспективні регіони для створення інноваційно орієнтованих агровиробничих структур кластерного типу;

– науково-методичні підходи щодо формування концептуальної конкурентоспроможної моделі інноваційно орієнтованого агровиробничого кластера як інституційно управлінського орієнтуру інноваційної активності аграрного сектору. Зокрема, визначено, по-перше, організаційні, фінансові, правові та структурні засади створення в регіонах з різним рівнем інноваційного потенціалу агровиробничих структур кластерного типу з метою підвищення ефективності та результативності підприємств-учасників, а по-друге, на основі проведеного аналізу зміни інтегрального показника одного з діючих аграрних кластерів, розташованого в регіоні з високим рівнем інноваційного потенціалу, сформовано прогностичну модель зміни індексу інноваційного потенціалу аграрного сектору України;

– організаційно-економічний механізм інноваційного забезпечення сільськогосподарського виробництва з урахуванням інституційної системи моніторингу та управління інноваційним розвитком аграрного сектору, який полягає в трансфері та забезпеченні їх інформаційно-аналітичною, науково-методичною, організаційною, фінансово-економічною та консалтинговою підтримками на основі детального моніторингу сучасного стану інноваційного розвитку галузі:

– визначення поняття «інноваційне забезпечення розвитку сільськогосподарського виробництва» для більш повного його розуміння з позиції системного підходу як комплексу взаємопов'язаних та послідовних дій, спрямованих на залучення у виробництво сукупності технічних, технологічних та організаційно-економічних інновацій, які забезпечать зростання виробництва та підвищення якості рослинницької і тваринницької продукції, оптимізацію виробничих витрат, що сприятиме формуванню стійких конкурентних позицій аграрного сектору на вітчизняному і світовому ринках;

набули подальшого розвитку:

– науково-методичні підходи щодо комплексної оцінки й аналізу стану розвитку сільськогосподарського виробництва на інноваційній основі, які передбачають діагностику результатів функціонування сільськогосподарського виробництва на макро- та мезорівнях з використанням натуральних і вартісних показників та параметрів діяльності сільськогосподарського виробництва, що слугуватиме вихідною базою для визначення основних напрямів удосконалення галузевого інноваційного забезпечення;

– пропозиції щодо розроблення стратегічних пріоритетів інноваційного забезпечення розвитку сільськогосподарського виробництва в контексті реалізації державної інноваційної політики, спрямованої на зміцнення кадрового, науково-освітнього, фінансово-інвестиційного та техніко-технологічного потенціалів, за якими спостерігається стійка динаміка системного занепаду, що спричиняє деінноватизацію сільськогосподарського виробництва;

– методичні підходи щодо оцінки науково-освітнього та інноваційного забезпечення сільськогосподарського виробництва, що дає можливість як встановлювати рівень інноваційного забезпечення аграрного сектору, так і безпосередньо впливати на ефективність використання науково-освітнього потенціалу для розроблення стратегічних напрямів інноваційного забезпечення.

Практичне значення одержаних результатів полягає в розробленні та поглибленні практичних аспектів інноваційного забезпечення розвитку сільськогосподарського виробництва у контексті формування інноваційної моделі на засадах адаптації пріоритетних у світовій практиці методів і підходів щодо забезпечення збалансованого розвитку аграрного сектору економіки. Основні ідеї та висновки дисертації представлено у вигляді концептуального бачення організаційно-економічних засад формування та управління інноваційного забезпечення сільськогосподарського виробництва, які можуть бути використані у практичній діяльності органів управління сільським господарством та виробниками агропродовольчої продукції. Висновки та пропозиції результатів дисертаційного дослідження знайшли практичне застосування у діяльності окремих установ та організацій.

Розроблені пропозиції щодо формування інноваційної моделі розвитку сільськогосподарського виробництва, впровадження інновацій у механізм взаємодії продуктивних сил та розвитку виробничих відносин, організації функціонування аграрного сектору економіки на засадах і принципах інноваційного забезпечення прийнято до впровадження Управлінням агропромислового розвитку Смілянської районної державної адміністрації Черкаської області.

Положення щодо ефективності інноваційного забезпечення сільськогосподарського виробництва на основі формування системи моніторингу і контролю інноваційного розвитку аграрної галузі прийнято до впровадження Всеукраїнською громадською організацією «Національна асоціація сільськогосподарських дорадчих служб України».

Розроблені концептуальні положення формування інноваційної моделі розвитку сільськогосподарського виробництва як основної складової забезпечення розвитку конкурентоспроможності аграрної галузі розглянуто і прийнято до впровадження Управлінням агропромислового розвитку Черкаської обласної державної адміністрації.

Результати дисертаційного дослідження використовуються у навчальному процесі в Національному університеті біоресурсів і природокористування України під час викладання дисципліни «Основи наукових досліджень в економіці» студентам економічного факультету зі спеціальності «Економіка».

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійно виконаною науковою працею. Викладені наукові положення, висновки, рекомендації є результатом особистих досліджень і здобутків автора. Опубліковані наукові праці є самостійними розробками і відображають основний зміст дисертації.

Апробація результатів дисертації. Основні теоретичні положення, наукові ідеї та практичні результати дисертаційного дослідження представлено й обговорено на конференціях, зокрема: XXXVI Міжнародній науково-практичній конференції «Проблеми і перспективи практичної реалізації наукових досліджень» (м. Чернівці, 2016 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Проблеми і перспективи інноваційного розвитку аграрного сектору економіки в умовах інтеграційних процесів» (м. Харків, 2016 р.);

Всеукраїнській науково-практичній інтернет-конференції «Організаційно-економічний механізм функціонування аграрного сектору економіки» (м. Херсон, 2016 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Управління економічними процесами: сучасні реалії і виклики» (м. Мукачеве, 2017 р.).

Публікації. Основні положення дисертації опубліковано у 9 наукових працях, з яких 3 статті у наукових фахових виданнях України, 2 статті у наукових фахових виданнях України, включених до міжнародних наукометричних баз даних, 4 тези наукових доповідей.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається з анотацій, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг дисертації становить 215 сторінок. Основний зміст дисертації містить 23 таблиці та 30 рисунків. Список використаних джерел налічує 166 найменувань.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми в контексті обраного напряму дослідження, розкрито зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, сформульовано мету та завдання, визначено об'єкт, предмет і методи дослідження, розкрито наукову новизну та практичне значення одержаних результатів, наведено відомості щодо їх апробації, окреслено особистий внесок здобувача.

У першому розділі «**Наукові засади інноваційного забезпечення розвитку сільськогосподарського виробництва**» висвітлено теоретичні підходи до розкриття сутності процесу інноваційного забезпечення розвитку сільськогосподарського виробництва; розглянуто організаційно-економічні особливості інноваційного забезпечення сільськогосподарського виробництва; визначено методичні основи економічного дослідження рівня інноваційного забезпечення розвитку сільськогосподарського виробництва.

У сучасних складних і динамічних умовах господарювання розвиток сільськогосподарського виробництва нерозривно пов'язаний з інноваціями, які є головним чинником сталості функціонування, економічного зростання та підвищення конкурентоспроможності аграрного сектору.

Встановлено, що інноваційне забезпечення розвитку сільськогосподарського виробництва є системним, цілеспрямованим процесом, який поєднує сучасний комплекс взаємопов'язаних і послідовних дій, націлених на залучення у виробництво комплексу науково-технічних, технологічних, організаційно-економічних, інституціональних інструментів, механізмів і засобів інноваційного розвитку сільськогосподарського виробництва з метою підвищення якості продукції, оптимізації витрат на її виробництво, що сприятиме ефективному інноваційно-орієнтованому розвитку аграрного сектору та забезпечить його стійкі конкурентні позиції на ринках. Відповідно до вищезазначеного сформовано структурно-логічну модель інноваційного забезпечення розвитку сільськогосподарського виробництва (рис. 1).

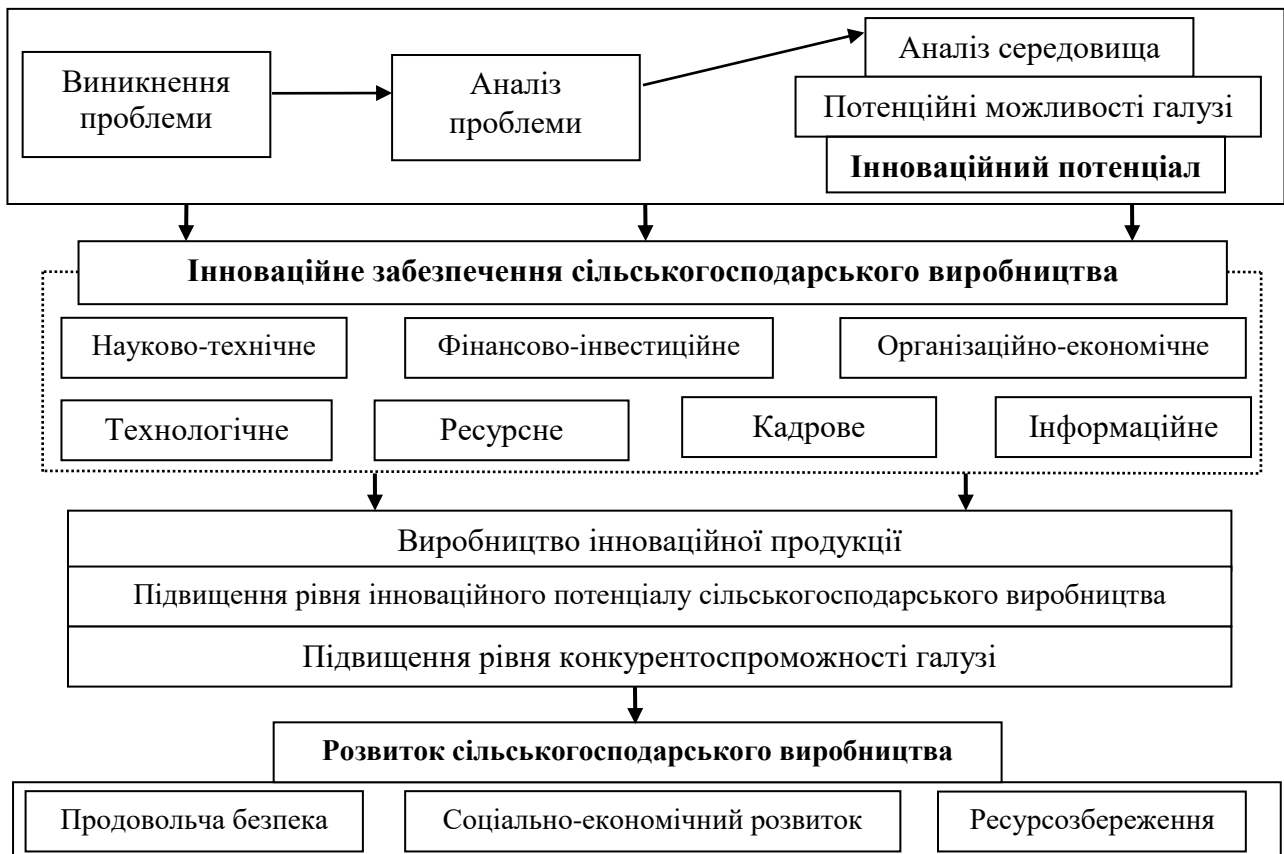

Рис. 1. Структурно-логічна модель інноваційного забезпечення розвитку сільськогосподарського виробництва*

Примітка. *Розроблено автором

У контексті дисертаційного дослідження було встановлено, що інноваційно орієнтований розвиток сільськогосподарського виробництва, насамперед, пов'язаний із застосуванням у практиці господарювання нових, більш продуктивних і стійких до хвороб сортів рослин та порід тварин, розробленням, використанням нової та ефективнішої за своїми експлуатаційними характеристиками техніки, а також сучасних ресурсозберігаючих технологій. Застосування цих інновацій у більшості випадків поліпшує характерні властивості рослинницької і тваринницької продукції, а аграрні виробники, залучаючи їх у процес сільськогосподарського виробництва, орієнтуються, насамперед, на підвищення врожайності рослин та продуктивності тварин.

У результаті проведеного дослідження обґрунтовано доцільність застосування методики оцінки рівня інноваційного забезпечення розвитку сільськогосподарського виробництва. Доведено, що найбільш ефективним є комплексний підхід, який передбачає формування системи показників та індексів стану сільськогосподарського виробництва, аналізу інноваційної складової та інноваційного потенціалу галузі. Водночас, у дисертації було сформовано алгоритм проведення оцінки рівня інноваційного потенціалу аграрного сектору України з використанням вдосконаленої методики кластерного аналізу. Алгоритм передбачає проведення сукупності таких послідовних кроків (дій), як: підбір ключових індикаторів оцінювання

інноваційного потенціалу аграрного сектору регіонів України; вибір алгоритмів та методів ієрархічного групування кластерного аналізу; побудова матриці початкових даних; нормалізація вихідних даних; проведення кластерного аналізу за обраним алгоритмом та методикою; ієрархічне групування аграрного сектору регіонів за рівнем інноваційного потенціалу та їх візуалізація. Це дозволяє виявляти потенційно перспективні регіони для створення інноваційно орієнтованих агровиробничих структур кластерного типу.

У другому розділі «**Стан, тенденції розвитку та ефективність інноваційного забезпечення розвитку сільськогосподарського виробництва**» встановлено тенденції розвитку сільськогосподарського виробництва, охарактеризовано сучасний стан науково-освітнього та інноваційного забезпечення аграрного сектору та економіки України загалом, проведено комплексну оцінку рівня розвитку інноваційного потенціалу аграрного сектору країни.

Сільськогосподарське виробництво України було, є і залишається пріоритетним та важливим напрямом економічної діяльності, який визначає соціально-економічний стан та рівень продовольчої безпеки держави. Встановлені сучасні тенденції розвитку та результати економічної оцінки ефективності сільськогосподарського виробництва свідчать про позитивну, досить стабільну за роками динаміку. Так, вартість валової продукції в середньому за 2004–2008 рр. становила 4,64 тис. грн у розрахунку на 1 га сільськогосподарських угідь, у 2009–2013 рр. – 5,75 тис. грн, а у 2014–2017 рр. – 6,85 тис. грн. Тобто, зростання цього важливого показника розвитку аграрного сектору країни сформувалося як стійка перспективна тенденція, хоча й досягнуто це переважно за рахунок галузі рослинництва (рис. 2).

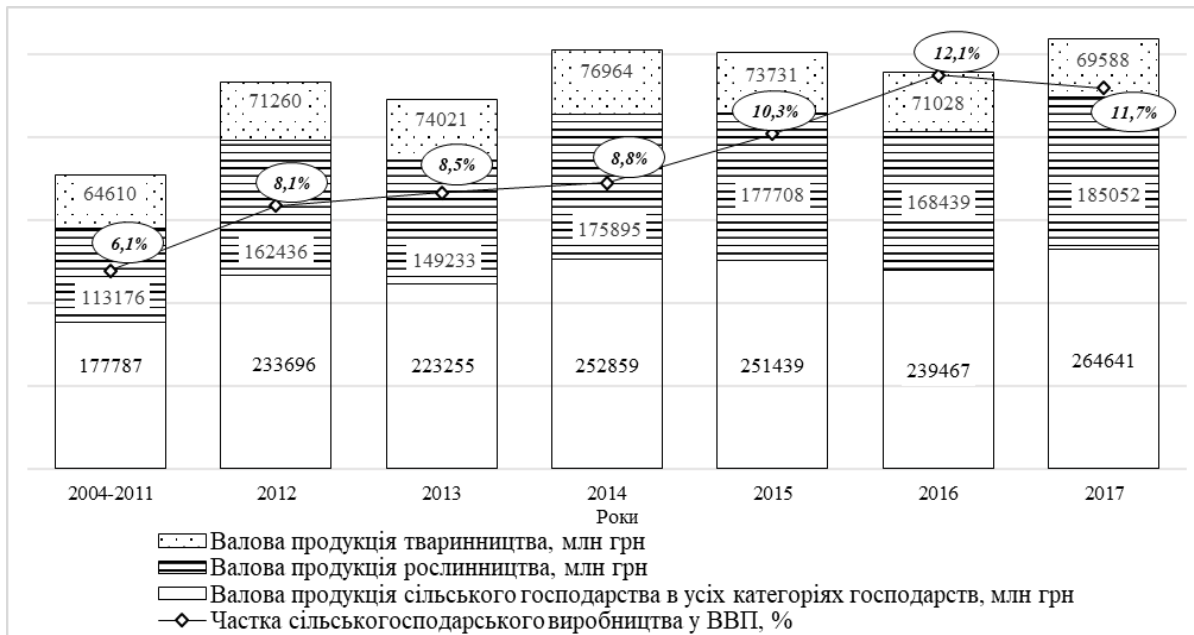

Рис. 2. Динаміка вартісних показників розвитку сільськогосподарського виробництва України за роками*

Примітка. *Сформовано і розраховано за даними Державної служби статистики України

Діагностика вартісних показників розвитку сільськогосподарського виробництва демонструє динаміку висхідного тренду показників (крім продукції тваринництва), а також збільшення частки цього виробництва у загальному обсязі валютних надходжень до 32,6 % у 2017 р. Хоча, в основному, це зумовлено зміною кон'юнктури світового ринку та зменшенням експортної діяльності інших галузей національної економіки.

Однак, проведені дослідження показали, що сучасна модель сільськогосподарського виробництва України є ресурсновитратною, тобто не вказує на інноваційний розвиток.

Результативність та ефективність функціонування сільськогосподарського виробництва України на засадах інноваційного розвитку безпосередньо залежить від науково-освітнього та інноваційного забезпечення як аграрного сектору, так і національної економіки загалом.

Проведені дослідження показують, що на загальнодержавному рівні спостерігається стійка тенденція до скорочення частки ВВП, що виділяється на фінансування наукових та науково-дослідних робіт. Продовжується стабільне послаблення наукового потенціалу в Україні у кількісному та якісному плані. Наростає розрив циклу «фундаментальні дослідження – розробки – комерціалізація знань у виробництві», як наслідок, рівень науково-освітнього забезпечення цілої низки галузей вітчизняного виробництва, у тому числі і сільськогосподарського, залишається низьким.

Крім того, встановлено, що інноваційний розвиток сільськогосподарського виробництва в Україні відбувається за вкрай несприятливих умов – науково-технічний та інноваційний потенціали характеризуються тривалою стагнацією. Так, протягом досліджуваного періоду (2006–2017 рр.) спостерігається тенденція до зменшення організацій, які здійснюють наукову та науково-технічну діяльність (майже на 30 %). Схожа ситуація має місце і з кадровим потенціалом, зокрема відбулося скорочення наукових кадрів на 43,2 тис. осіб, або майже в 1,5 раза. Це в кінцевому підсумку призвело до збільшення навантаження з виконання науково-дослідних робіт на одного науковця, що є критичною ситуацією, яка може призвести до суттєвого погіршення якості наукових досліджень та їх невиконання у повному обсязі.

Аналізуючи загальну ситуацію у структурі наукових та науково-технічних робіт, спостерігаємо поступову деінноватизацію, тобто відбувається не лише зменшення загальної кількості виконаних наукових та науково-технічних робіт, але й випереджаюче скорочення питомої ваги робіт інноваційної спрямованості. Оскільки держава нині не спроможна забезпечити повноцінне та стратегічно ефективне фінансування, то не варто очікувати, що у сучасних реаліях будуть створені саме високоінноваційні продукти наукової діяльності для аграрного сектору, які сприятимуть фінансовому, економічному та соціальному розвитку країни.

Також, виникає важлива організаційно-економічна проблема, викликана недостатнім фінансуванням якісних наукових розробок аграрного сектору, що, як результат, істотно впливає на якість інноваційної продукції. Вона полягає в наданні переваги вітчизняними аграрними виробниками зарубіжним

технологіям, техніці, посівному матеріалу, засобам захисту рослин, добривам тощо. Яскравим свідченням цьому є дані табл. 1, які відображають суттєве переважання імпорту сільськогосподарської техніки над її експортом з України, що зумовлено значно вищими техніко-технологічними характеристиками зарубіжних машин і механізмів при їх використанні у сільськогосподарському виробництві для виконання комплексу відповідних робіт.

Таблиця 1

Динаміка імпорту та експорту сільськогосподарської техніки в Україні*

Показник	Рік									
	2013	2014	2015	2016	2017	2013	2014	2015	2016	2017
	Імпорт					Експорт				
	Сільськогосподарська техніка, млн дол. США									
Комбайни	187,3	183,7	95,5	106,6	271,5	0,6	5,2	0,8	1,7	3,2
Трактори	295,5	310,3	199,2	131,3	244,5	58,3	58,3	60,4	49,9	34,5
Ґрунто- оброблювальна техніка	564,8	562,8	273,7	229,3	517,7	76,9	63,9	55	26,4	9,1

Структура імпорту тракторів в Україну, 2017 р.	Структура імпорту ґрунтооброблювальної техніки в Україну, 2017 р.	Структура імпорту комбайнів (зернозбиральної техніки) в Україну, 2017 р.

Примітка. *Сформовано автором за даними звітності Асоціації «Український клуб аграрного бізнесу»

У контексті проведеного дослідження здійснено економічну оцінку інноваційного потенціалу аграрного сектору України з підбором і формуванням відповідної системи показників та індексів, за використання удосконаленої в дисертації методики проведення кластерного аналізу. Шляхом розподілу територіальних одиниць (регіонів) аграрного сектору на класи (кластери), які характеризуються максимально подібним станом інноваційного потенціалу всередині кожного кластеру, встановлення наявності сутнісного зв'язку між обраними факторами та рівнями інноваційного потенціалу, було визначено потенційно перспективні регіони для створення інноваційно орієнтованих кластерних агровиробничих угруповань (рис. 3).

Рис. 3. Результати кластерного аналізу оцінки інноваційного потенціалу аграрного сектору регіонів України (2017 р.)*

Примітка. *Розраховано та побудовано автором

Всю сукупність досліджуваних регіонів аграрного сектору України за сформованою системою показників інноваційного потенціалу розподілено на три кластери. В результаті це дозволило: по-перше, отримати досить детальну інформацію про спорідненість інноваційної активності та оцінити ефективність інноваційної діяльності регіонів у межах окремо сформованих кластерів; по-друге, встановити відмінності між регіонами з метою визначення найбільш

оптимальних із них для формування інноваційно орієнтованих агровиробничих кластерів. Створення останніх може бути покладено в основу комплексної національної інноваційної стратегії розвитку сільськогосподарського виробництва України.

У третьому розділі **«Напрями інноваційного забезпечення розвитку сільськогосподарського виробництва»** запропоновано та обґрунтовано перспективні напрями удосконалення інноваційного забезпечення сільськогосподарського виробництва; пропозиції щодо реформування інституційно-управлінських заходів інноваційного забезпечення розвитку сільськогосподарського виробництва в контексті регулювання та моніторингу з боку держави; розроблено науково обґрунтовані пропозиції щодо формування та впровадження моделі інноваційно орієнтованого агровиробничого кластера як інституційного орієнтира удосконалення інноваційного забезпечення сільськогосподарського виробництва.

Доведено, що процес інноваційного забезпечення розвитку сільськогосподарського виробництва має бути ретельно спланованим і керованим, а механізм його реалізації полягає у формуванні комплексу пріоритетних заходів та удосконаленні парадигми визначення ключових стратегічних напрямів здійснення інноваційних перетворень і модернізації сільськогосподарського виробництва шляхом декомпонування в загальну систему державної інноваційної політики. Зокрема, остання має сприяти процесу техніко-інноваційної модернізації аграрних формувань різних форм господарювання: малих – шляхом створення обслуговуючих кооперативів, машинно-технологічних станцій, машинних рингів тощо; середніх – залученням до лізингових агропрограм та Trade-In, включенням до інноваційно орієнтованих кластерів; великих (агрохолдингового типу) – шляхом оптимізації їхнього матеріально-технічного та сервісного забезпечення, прискореного відтворення машинно-технологічного парку на інноваційній основі та ін.

Ключовим завданням реалізації процесу інноваційного забезпечення розвитку сільськогосподарського виробництва має стати удосконалення його організаційно-економічного механізму, в основу якого покладено реформування інституційної системи управління та моніторингу інноваційної діяльності аграрного сектору на державному рівні шляхом створення відповідної структури. До функцій цієї інституційної структури необхідно віднести: по-перше, активізацію інноваційної діяльності усіх суб'єктів аграрного сектору шляхом трансферу та забезпечення їх інформаційно-аналітичною, науково-методичною, організаційною, фінансово-економічною та консалтинговою підтримками на основі ретельного моніторингу сучасного стану інноваційного розвитку галузі; по-друге, визначення пріоритетних напрямів покращення інноваційного потенціалу аграрного сектору та стратегічне прогнозування (інноваційний форсайт) подальшого розвитку, виявлення та усунення можливих перешкод і ризиків; по-третє, впровадження у практику господарювання пропозицій і проектних рішень з удосконалення інноваційного забезпечення розвитку сільськогосподарського виробництва.

Встановлено, що в сучасних умовах модельним орієнтиром ефективної реалізації інноваційного забезпечення розвитку сільськогосподарського виробництва є кластеризація, яка сприяє системному об'єднанню взаємопов'язаних підприємств, організацій, закладів освіти та державної влади, інформаційно-консультаційних агенцій та фінансово-кредитних установ; дозволяє раціонально та ефективно використовувати наявні потенціали учасників кластерної моделі, які на засадах спільних інтересів інноваційного розвитку аграрного сектору, прибутковості агробізнесу, продовольчої безпеки та скооперованої діяльності з генерації та імплементації новацій сконцентровані на збільшенні обсягів виробництва конкурентоспроможної агропродовольчої продукції на інноваційній основі.

У результаті проведеного дослідження встановлено, що розвиток кластерних формувань у сільськогосподарському виробництві, як фактор зростання національного та регіонального розвитку, має стати ключовою ознакою сучасної інноваційної моделі економіки. Це підтверджує і здійснений в дисертації аналіз світового досвіду кластеризації (зокрема сільського господарства), де основним продуцентом і каталізатором виступає держава, а також досвід діяльності одного із вітчизняних агровиробничих кластерів, що знаходиться в досліджуваному регіоні (кластері) з високим рівнем інноваційного потенціалу, який практично засвідчує ефективність діяльності подібної структури висхідним трендом зміни індексів інтегральних ефектів діяльності кластера та зміною інтегрального показника розвитку потенціалу конкурентоспроможності агровиробничого кластера з 0,315572 у 2012 р. (базовий рік) до 0,700059 у 2017 р. (звітний рік).

На основі проведених досліджень розроблено та сформовано концептуальну модель інноваційно орієнтованого агровиробничого кластера (рис. 4).

В основу розробленої інноваційно орієнтованої кластерної моделі покладено формування ключових структурних елементів, серед яких слід виокремити важливість управляючої компанії та експертної ради кластера, бізнес-інкубатора та технопарку, їх функціональні обов'язки та особливості. Також запропоновано основні елементи державної політики підтримки інноваційних агровиробничих кластерів в Україні.

Практичне застосування розробленої моделі інноваційно-орієнтованого агровиробничого кластера, зокрема й обґрунтування та розкриття його організаційно-економічної структури, фінансування та спеціалізації, спрямує вектор інноваційного розвитку аграрного сектору на шлях покращення інноваційного забезпечення сільськогосподарського виробництва та підвищення рівня інноваційного потенціалу аграрного сектору на регіональному, галузевому та державному рівнях. До того ж, державна кластерна політика, зокрема на засадах державно-приватного партнерства, дозволить активізувати процеси формування чіткого економіко-правового поля та інституційної розбудови інфраструктури системної активізації і реалізації інноваційної діяльності аграрної галузі з метою забезпечення стійких конкурентних позицій та сталого соціально-економічного розвитку.

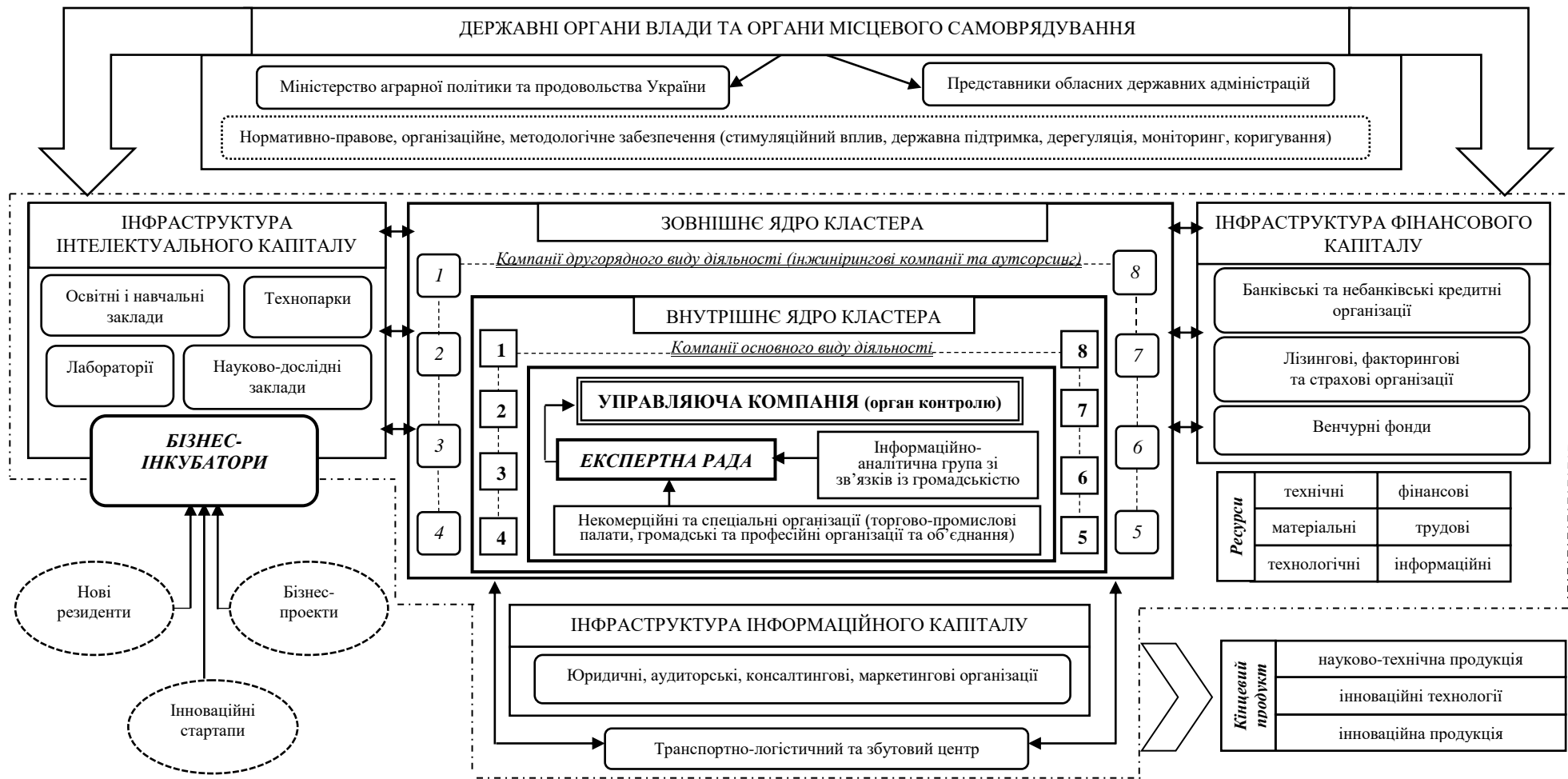

Рис. 4. Концептуальна модель інноваційно орієнтованого агровиробничого кластера*
Примітка. *Розроблено автором

У результаті здійсненого дисертаційного дослідження розроблено прогноз трансформації інноваційного потенціалу аграрного сектору України на період до 2022 р. (рис. 5).

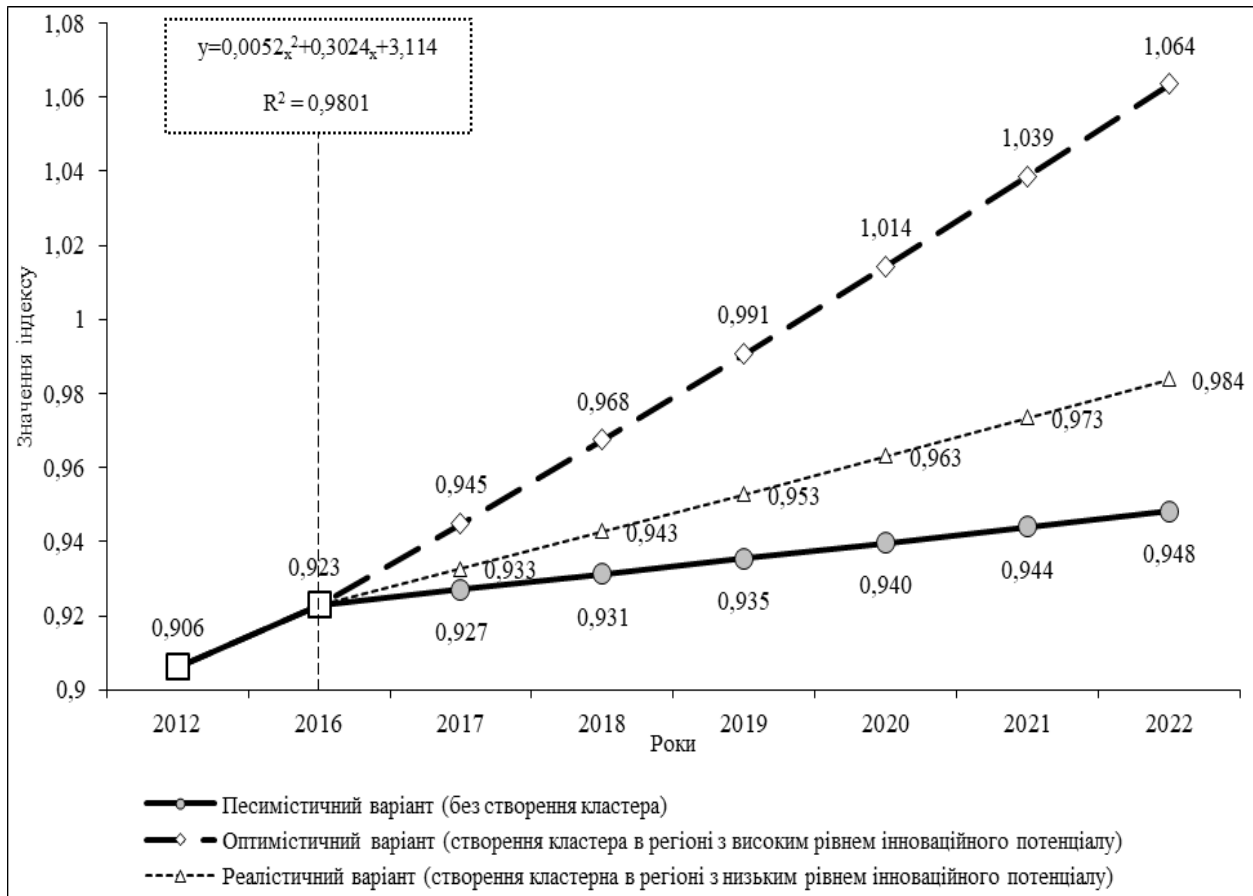

Рис. 5. Прогноз зміни рівня інноваційного потенціалу аграрного сектору України за різних умов створення та впровадження інноваційно орієнтованого агровиробничого кластера

Примітка. *Розраховано автором

Прогнозом передбачено зміни індексу інноваційного потенціалу як за стабільних умов, так і за умов створення та впровадження концептуальної моделі інноваційно орієнтованого агровиробничого кластера. Відповідно до результатів здійсненого прогнозу, у процесі розроблення якого було враховано дані проведеного кластерного аналізу інноваційного потенціалу аграрного сектору та аналіз практичного застосування подібної моделі агровиробничого кластера в різних регіонах України, встановлено, що саме інноваційно орієнтована кластеризація сільськогосподарського виробництва здатна активізувати розвиток аграрного сектору на інноваційних засадах.

ВИСНОВКИ

У дисертації узагальнено теоретичні положення та запропоновано наукові підходи щодо удосконалення інноваційного забезпечення розвитку сільськогосподарського виробництва. За результатами запропонованого дослідження у дисертації сформовано такі висновки і пропозиції:

1. На основі аналізу праць вітчизняних і зарубіжних вчених удосконалено визначення поняття «інноваційне забезпечення розвитку сільськогосподарського виробництва» для більш повного його розуміння з позиції системного підходу, спрямованого на створення відповідної інноваційної інфраструктури аграрного сектору, залучення новостворених і вдосконалених конкурентоспроможних технологій, продукції або послуг, а також організаційно-технічних рішень виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, націлених на підвищення якості продукції, оптимізації витрат на її виробництво, що сприятиме ефективному інноваційно-орієнтованому розвитку аграрного сектору та забезпечить його стійкі конкурентні позиції на ринках.

2. Удосконалено методичний інструментарій щодо оцінки рівня інноваційного забезпечення розвитку сільськогосподарського виробництва, через формування та обґрунтування комплексного підходу, який передбачає побудову системи показників та індексів стану галузі, аналізу її інноваційної складової та інноваційного потенціалу. Також сформовано алгоритм проведення оцінки рівня інноваційного потенціалу аграрного сектору України з використанням вдосконаленої методики кластерного аналізу, що включає сукупність таких послідовних кроків (дій), як: формування набору ключових індикаторів оцінювання інноваційного потенціалу аграрного сектору регіонів України; вибір алгоритмів і методів ієрархічного групування кластерного аналізу; формування матриці початкових даних; нормалізація вихідних даних; проведення кластерного аналізу за обраним алгоритмом та методикою; ієрархічне групування аграрного сектору регіонів за рівнем інноваційного потенціалу та їх візуалізація. Такий алгоритм дає змогу встановлювати потенційно перспективні регіони для створення інноваційно орієнтованих агровиробничих кластерів.

3. Досліджено тенденції розвитку сільськогосподарського виробництва та встановлено, що воно було, є і залишається пріоритетним та важливим напрямом економічної діяльності, який визначає соціально-економічний стан української держави та рівень її продовольчої безпеки. Оцінка ефективності сільськогосподарського виробництва України відображає досить стабільну за роками динаміку зростання. Якщо вартість валової продукції в середньому за 2004–2008 рр. становила 4,64 тис. грн у розрахунку на 1 га сільськогосподарських угідь, то у 2009–2013 рр. – 5,75 тис. грн, а у 2014–2017 рр. – 6,85 тис. грн. Зростання аграрного сектору країни дозволяє встановити стійку перспективну тенденцію, хоча й досягнуту в основному за рахунок галузі рослинництва. На економічне зростання сільськогосподарського виробництва вказує також збільшення його частки у загальному обсязі валютних надходжень до держави до 32,6 % у 2017 р. Але проведені дослідження показали, що сучасна модель сільськогосподарського виробництва України й донині є ресурсовитратною, що вказує на необхідність переходу на інноваційний розвиток.

4. За результатами проведеного комплексного аналізу сучасного стану науково-освітнього та інноваційного забезпечення аграрного сектору було

встановлено, що інноваційний розвиток сільськогосподарського виробництва в Україні відбувається за вкрай несприятливих умов, оскільки науково-технічний та інноваційний потенціали галузі характеризуються тривалою стагнацією. Протягом досліджуваного періоду (2006–2017 рр.) майже на 30 % зменшилася кількість організацій, які здійснюють наукову та науково-технічну діяльність. Щодо кадрового потенціалу, то в досліджуваному періоді кількість наукових працівників скоротилася на 43,2 тис. осіб, або майже в 1,5 раза. Це в кінцевому підсумку може призвести до суттєвого погіршення якості наукових досліджень в аграрному секторі та їх невиконання у повному обсязі. Сьогодні важливою організаційно-економічною проблемою, яка викликана недостатнім фінансуванням якісних наукових розробок для аграрного сектору, є надання вітчизняними аграрними виробниками переваги зарубіжним технологіям, техніці, посівному матеріалу, засобам захисту рослин, добривам та ін. Насамперед, про це свідчить суттєве переважання імпорту сільськогосподарської техніки над її експортом з України, що пов'язано із значно вищими техніко-технологічними характеристиками машин і механізмів зарубіжних виробників. Так, у 2017 р. витрати на імпорт ґрунтооброблювальної техніки склали 517,7 млн дол. США, а отримано прибуток від її експорту лише 9,1 млн дол. США.

5. За результатами кластерного аналізу оцінки рівня інноваційного потенціалу аграрного сектору отримано детальну інформацію щодо спорідненості інноваційної активності та ефективності інноваційної діяльності регіонів у межах окремо сформованих кластерів. Також, було встановлено регіональні відмінності між ними з метою визначення найбільш оптимальних регіонів для формування інноваційно орієнтованих агровиробничих кластерних моделей як основи комплексної національної інноваційної стратегії розвитку сільськогосподарського виробництва України. Крім того, сформовано пропозиції щодо розроблення стратегічних пріоритетних напрямів та удосконалення інноваційного забезпечення розвитку сільськогосподарського виробництва в контексті реалізації державної інноваційної політики, яка спрямована на зміцнення кадрового, науково-освітнього, фінансово-інвестиційного та техніко-технологічного потенціалів, розвитку інституційної інфраструктури, фінансово-економічного та правого регулювання інноваційного розвитку.

6. В роботі обґрунтовано удосконалення організаційно-економічного механізму інноваційного забезпечення розвитку сільськогосподарського виробництва України на засадах реформування інституційної системи управління та моніторингу інноваційного розвитку аграрного сектору шляхом створення відповідної структури, реалізація функцій якої забезпечить активізацію інноваційної діяльності усіх суб'єктів аграрного сектору та сприятиме зростанню їх конкурентних позицій на вітчизняних і міжнародних ринках.

7. Розроблено і запропоновано наукові та практичні пропозиції щодо формування концептуальної інноваційної кластерної моделі сільськогосподарського виробництва, а саме: встановлено пріоритети переходу

регіонального аграрного виробництва до інноваційної кластерної моделі розвитку на засадах світового та вітчизняного досвіду; визначено організаційні, фінансові, правові та структурні засади створення в регіоні з найвищим рівнем інноваційного потенціалу відповідної організаційно-економічної структури; реалізовано прогноз зміни індексу інноваційного потенціалу аграрного сектору України за різних умов створення та впровадження інноваційно орієнтованої агровиробничої кластерної моделі (1,064 за оптимістичним варіантом, 0,984 – за реалістичним та 0,948 – за песимістичним варіантом). Як результат доведено, що саме інноваційно орієнтована кластеризація сільськогосподарського виробництва здатна активізувати розвиток аграрного сектору на інноваційних засадах.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях України:

1. Гнатенко Є. Ю. До питання теоретичної сутності процесу інноваційного забезпечення конкурентоспроможності виробництва. Глобальні та національні проблеми економіки. 2016. Вип. 14. С. 117–120.
2. Гнатенко Є. Ю. Інноваційні напрями розвитку виробництва олійних культур. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2016. Вип. 18. С. 56–59.
3. Гнатенко Є. Ю. Економічна оцінка інноваційного потенціалу аграрного сектору регіонів України. Вісник Харківського національного аграрного університету імені В. В. Докучаєва. Серія «Економічні науки». 2017. № 3. С. 209–221.

Статті у наукових фахових виданнях України,

включених до міжнародних наукометричних баз даних:

4. Гнатенко Є. Ю. Особливості функціонування сільськогосподарського виробництва в контексті інноваційного розвитку. Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Економіка, аграрний менеджмент, бізнес. 2017. Вип. 260. С. 80–91.
5. Гнатенко Є. Ю. До питання формування інноваційних агровиробничих кластерів. Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії. 2018. № 2 (14). С. 50–55.

Тези наукових доповідей:

6. Гнатенко Є. Ю. Забезпечення конкурентоспроможності сільськогосподарського виробництва на інноваційно-інвестиційній основі. Проблеми і перспективи практичної реалізації наукових досліджень: XXXVI Міжнародна науково-практична конференція, м. Чернівці, 15–16 березня 2016 року: тези доповіді. Чернівці, 2016. С. 17–18.
7. Гнатенко Є. Ю. До проблеми інноваційного забезпечення в сільському господарстві. Організаційно-економічний механізм функціонування аграрного сектору економіки: Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція, м. Херсон, 7–8 квітня 2016 року: тези доповіді. Херсон, 2016. С. 44–46.

8. Гнатенко Є. Ю. Роль кадрового потенціалу в ефективності інноваційного забезпечення сільськогосподарського виробництва. Проблеми і перспективи інноваційного розвитку аграрного сектора економіки в умовах інтеграційних процесів: Міжнародна науково-практична конференція, м. Харків, 22 грудня 2016 року: тези доповіді. Одеса, 2016. С. 57–60.

9. Гнатенко Є. Ю. Кластеризація як інструмент інноваційного розвитку сільськогосподарського виробництва. Управління економічними процесами: сучасні реалії і виклики: Міжнародна науково-практична конференція, м. Мукачеве, 22–23 березня 2017 року: тези доповіді. Мукачеве, 2017. С. 35–36.

АНОТАЦІЯ

Гнатенко Є. Ю. Інноваційне забезпечення розвитку сільськогосподарського виробництва. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук зі спеціальності 08.00.03 «Економіка та управління національним господарством». Національний університет біоресурсів і природокористування України. Київ, 2019.

Дисертацію присвячено системному обґрунтуванню та розробленню теоретико-методичних і практичних рекомендацій щодо інноваційного забезпечення розвитку сільськогосподарського виробництва. У межах поставлених завдань досліджено сутність процесу інноваційного забезпечення розвитку сільськогосподарського виробництва, доповнено методичні підходи до його оцінки та надано рекомендації щодо ефективності його реалізації.

Здійснено аналіз тенденцій розвитку сільськогосподарського виробництва України, охарактеризовано сучасний стан науково-освітнього та інноваційного забезпечення національної економіки та аграрного сектору, проведено економічну оцінку рівня інноваційного потенціалу аграрного сектору України, здійснено оцінку впливу складових інноваційного потенціалу аграрного сектору на рівень його розвитку.

Запропоновано стратегічні пріоритети забезпечення інноваційного розвитку галузі сільського господарства, удосконалено організаційно-економічний механізм інноваційного забезпечення розвитку сільськогосподарського виробництва, розроблено та обґрунтовано науково-практичні пропозиції щодо концептуальних засад формування конкурентоспроможної інноваційно орієнтованої агровиробничої кластерної моделі.

Ключові слова: інновації, інноваційний розвиток, процес інноваційного забезпечення, сільськогосподарське виробництво, кластер.

АННОТАЦИЯ

Гнатенко Е. Ю. Инновационное обеспечение развития сельскохозяйственного производства. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.03 «Экономика и управление национальным хозяйством». Национальный университет биоресурсов и природопользования Украины. Киев, 2019.

Диссертация посвящена системному обоснованию и разработке теоретико-методических и практических рекомендаций относительно инновационного обеспечения развития сельскохозяйственного производства. В рамках поставленных задач исследована сущность процесса инновационного обеспечения развития сельскохозяйственного производства с позиции системного подхода как комплекса взаимосвязанных и последовательных действий, направленных на привлечение в производство совокупности технических, технологических и организационно-экономических инноваций, которые обеспечат рост производства и повышение качества растениеводческой и животноводческой продукции, оптимизацию производственных затрат, что будет способствовать формированию устойчивых конкурентных позиций аграрного сектора на отечественном и мировом рынках. Дополнены методические подходы к его оценке и даны рекомендации относительно эффективности его реализации.

Осуществлен анализ тенденций развития сельскохозяйственного производства Украины и выяснено, что оно было и остается приоритетным и важным направлением экономической деятельности, определяет социально-экономическое положение Украины и уровень ее продовольственной безопасности. Оценка эффективности сельскохозяйственного производства Украины отражает достаточно стабильную по годам динамику роста. На экономический рост сельскохозяйственного производства указывает увеличение его доли в общем объеме валютных поступлений в государство до 32,6 % в 2017 году. Однако проведенные исследования показали, что современная модель сельскохозяйственного производства Украины и до настоящего времени остается ресурсно-затратной, то есть требует перехода на инновационный путь развития.

Охарактеризовано современное состояние научно-образовательного и инновационного обеспечения национальной экономики и аграрного сектора, которое характеризуется процессом длительной стагнации. Наблюдается устойчивая тенденция к сокращению финансирования научных исследований, происходит стабильное ослабление научного потенциала за количественными и качественными показателями. Увеличивается разрыв цикла «фундаментальные исследования – разработки – коммерциализация знаний в производстве» и, как результат, уровень научно-образовательного обеспечения целого ряда отраслей отечественного производства, в т. ч. сельскохозяйственного, остается низким.

Осуществлена экономическая оценка уровня инновационного потенциала аграрного сектора Украины, в результате которой удалось получить подробную информацию о сходстве за инновационной активностью и эффективностью инновационной деятельности регионов в рамках отдельно сформированных кластеров, установить различия между регионами с целью определения наиболее оптимальных из них для формирования инновационно-ориентированных агропроизводственных кластеров.

Предложены стратегические приоритеты обеспечения инновационного развития отрасли сельского хозяйства, основанные на улучшении финансирования и стимулирования инновационной деятельности со стороны

государства, усовершенствовании институционального обеспечения государственной инновационной политики, укреплении научно-образовательного и кадрового потенциалов, повышении уровня коммерциализации результатов научных исследований и инновационных процессов, увеличении мер по интеграции науки в производство.

Обоснована необходимость усовершенствования организационно-экономического механизма инновационного обеспечения развития сельскохозяйственного производства, в основу которого положено реформирование институциональной системы управления и мониторинга инновационного развития аграрного сектора на государственном уровне путем создания соответствующей структуры. Это позволило бы активизировать инновационную деятельность всех субъектов аграрного сектора путем трансфера и обеспечения их информационно-аналитической, научно-методической, организационной, финансово-экономической и консалтинговой поддержки на основе тщательного мониторинга современного состояния инновационного развития отрасли.

В ходе исследования разработаны и обоснованы научно-практические предложения по формированию концептуальной инновационно ориентированной конкурентоспособной агропроизводственной кластерной модели, создание которой позволит рационально использовать инновационный потенциал региона, создаст систему горизонтальных связей между резидентами кластера, повысит эффективность использования ресурсов, кардинально повысит уровень инвестиций в условиях правильно построенной стратегии и менеджмента кластера. Как следствие, это позволит не только повысить эффективность функционирования и инновационного развития кластерной модели, но и обеспечит результативность его инновационно производственной деятельности и повысит уровень конкурентоспособности.

В результате проведенного исследования разработан прогноз трансформации инновационного потенциала аграрного сектора Украины на период до 2022 года, которым предусмотрено исследование изменения индекса инновационного потенциала как при стабильных условиях, так и в условиях создания и внедрения концептуальной модели инновационно ориентированного агропроизводственного кластера.

Ключевые слова: инновации, инновационное развитие, процесс инновационного обеспечения, сельскохозяйственное производство, кластер.

ANNOTATION

Gnatenko E. Y. Innovative Maintenance of the Development of Agricultural Production. – The Manuscript.

Thesis for a Candidate Degree in Economics in specialty 08.00.03 «Economics and Management of National Economy». National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine. Kyiv, 2019.

The dissertation is devoted to the systematic substantiation and development of theoretical, methodological and practical recommendations concerning innovative

support for the development of agricultural production. Within the framework of the set tasks the essence of the process of innovative support of development of agricultural production is investigated, the methodical approaches to its evaluation were supplemented and recommendations on the effectiveness of its implementation were provided.

The analysis of tendencies of development of agricultural production of Ukraine is carried out, characterized the modern state of scientific, educational and innovative support of national economy and agrarian sector, the economic evaluation of innovative potential of the agricultural sector of Ukraine, the estimation of influence of components of the innovation potential of the agricultural sector to the level of development.

Strategic priorities for providing innovative development of the agricultural sector are proposed, the organizational and economic mechanism of innovative support for the development of agricultural production has been improved, Scientific and practical proposals on the conceptual foundations for the formation of a competitive innovation-oriented agro-industrial cluster model have been developed and substantiated.

Key words: innovation, innovative development, innovation support process, agricultural production, cluster.